

SANAYİ POLİTİKALARI ÖZEL İHTİSAS RAPORU HAZIR

Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) koordinatörlüğünde, raportörlüğü TEPAV | EPRI tarafından yapılan IX. Sanayi Politikaları Özel İhtisas Komisyonu raporunun ikinci taslağı sanayi kesimi temsilcileri ile paylaşıldı. Ankara'da bu amaçla yapılan toplantıya DPT Başkanı Ahmet Tıktık, Başbakanlık Müsteşarı Ömer Dinçer, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, TEPAV Direktörü Güven Sak, İSO Başkanı ve TOBB Sanayi Odaları Konsey Başkanı Tanıl Küçük ile çok sayıda bürokrat ve sektör temsilcisi katıldı.

Raporun içeriği hakkında bilgi veren TOBB Başkanı Rifat Hisarcıklıoğlu, firmalarımızın sektörel bazda, rekabet gücünü yükselecek alanlara yatırım yapmak üzere yönlendirecek bir kamu-özel sektör diyalog mekanizmasının kurulmasına ihtiyaç olduğunu söyledi. Hisarcıklıoğlu, "Türk imalat sanayi, küresel ekonomiye hızla entegre olmaktadır. Ancak, bugün bu entegrasyon tamamen stratejiden yoksun bir şekilde gerçekleşmektedir. Bu durumun en güzel örneği tekstil-hazır giyim-konfeksiyon sektöründe yaşanmıştır. Dünya çapında kotaların 2005'te kalkacağı, yıllar öncesinden, 2001'den belli olduğu halde; işadamlarımız ve kamu idaremiz bu konuda zamanında, net bir strateji geliştirememişlerdi. Bu yüzden bugün rekabet gücümüzün azaldığı bu sektörlere, uzun bir süre önemli yatırımlar yapılmış ve bu yatırımlar teşvik edilmişti" diye konuştu.

Kamu-özel sektör arasında bir diyalog mekanizması kurulamazsa bundan sonra da benzer stratejik hataların yapılacağının açık olduğunu belirten Hisarcıklıoğlu, "Bu nedenle, şirketlerimizin içinde oldukları darboğazları aşmaları için, stratejik koordinasyon sağlayacak bir kamu-özel sektör diyalog mekanizmasına ihtiyacımız bulunmaktadır. Bir süredir kamu-özel sektör diyalogunu başarıyla sağlayan YOİKK mekanizmasından yola çıkarak, bu diyalogu kurumsallaştırmamız gerekmektedir. Ayrıca, bu kamu-özel sektör diyalogunun siyasi karar alma sürecine entegre edilerek, kamu politikalarının tasarımına katkı sağlaması temin edilmelidir. Böyle bir diyalog mekanizmasının, bürokrasiyi harekete geçirebilecek bir yaptırım gücü de olması gerekmektedir. Türk özel sektörü, kamu-özel sektör diyalogunda sadece söz dinleyen değil aynı zamanda söz söyleyen, öneri getiren taraf olacaktır" dedi.

Hisarcıkloğlu, 2002'den beri oluşturulan politika tasarım kapasitesi sayesinde Türk özel sektörünün kamu-özel sektör diyaloğuna her bakımdan katkı sağlamaya hazır olduklarını söyledi.

DPT Müsteşarı Tıktık ise DPT'nin planlayacağı politikaların masa başında oluşturulmasını istemediklerini, ulusal bir vizyon meydana getirmeyi amaçladıklarını belirtti.

SANAYİ POLİTİKASINDA DEĞİŞİKLİK ZAMANI

Sanayi odası başkanları başta olmak üzere, Türkiye sathına yayılmış çeşitli yerlerdeki ticaret ve sanayi odası başkanları, küreselleşen dünyada rekabetçi olabilmek için sanayi politikasının değiştirilmesi görüşünde birleşiyorlar

→ Mehmet Ali DOĞAN

Ülkemizde imalat sanayi alanında faaliyet gösteren işletme sayısı 235 bin dolayında bulunuyor. Ancak Avrupa Birliği üyelik sürecinde öne sürülen koşullara yaklaşık 1000'i uyabiliyor. Bu nedenle, Türk sanayisinin dünya piyasalarında rekabetçi olabilmesinin koşullarının oluşturulması gerekiyor. Sanayi odası başkanları ile bazı ticaret ve sanayi odası başkanlarına, sanayide yapısal dönüşüm konusundaki fikirlerini sorduk

SORU 1 — Sanayide yapısal dönüşüm üzerine neler düşünüyorsunuz?

ÜMİT ÖZGÜMÜŞ
ADANA SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Devletin de KOBİ'lerin de yapması gerekenler var

Önümüzdeki dönemde hem firmaların hem de devletin yapması gereken çok şey var. Öncelikle devletin ve KOBİ'lerin çok yoğun çalışma ve çok yakın işbirliğine ihtiyaç vardır. Firmalar AB müktesebatı hakkında toplayabildikleri kadar bilgi toplayıp kendilerini bu sürece uydurmak zorundalar. Bu çalışmalar Ar-Ge, verimlilik ve kaliteyi kapsamak zorunda. Ancak çok yakın bir süreçte KOBİ'lerin tek başına üstesinden gelebileceği bir konu değil. Bu süreçte devletin çok yoğun bir biçimde bilgilendirme ve eğitim çalışması yapması veya bu çalışmayı yapacak özel kuruluşlara destek ve teşvik vermesi gereklidir, aynı şekilde bu dönüşümü sağlayabilmek için KOBİ'lerin yapması gereken makine, teçhizat, laboratuvar ve tevsi yatırımlarına teşvik vermek için ciddi bir fon ayırması da gerekir.

ZAFER ÇAĞLAYAN
ANKARA SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

"Destekli" istihdama geçilmeli

Giderek yoğunlaşan uluslararası rekabette hedefimiz daha yüksek kalite ve daha yüksek verimlilik olmalıdır. Aslında sanayimiz bu hedefe ulaşmak için yoğun bir çaba harcamakta, bu çetin rekabet şartlarında üretim yapmakta ve dünyanın her tarafına ürettiklerini satabilmektedir. Ancak Türk sanayiisi, yüksek katma değerli, ileri teknolojili yeni üretim alanları bulmak zorundadır. Bu nedenle Ar-Ge faaliyetlerine ağırlık vermek, teknoloji üretiminde mesafe katetmek gerekmektedir. Sanayimiz, küresel rekabet gücünü olumsuz etkileyen birçok faktörle karşı karşıyadır. Bu faktörler bir yandan kayıtdışı faaliyetlerin artmasına yol açarak kendi içimizde haksız rekabete yol açarken, diğer yandan sanayimizin AB mevzuatına uyum maliyetlerini yükseltmektedir. Bu faktörlerin başında işgücü maliyetleri gelmektedir. İşgücü maliyetleri, vergi, sosyal güvenlik pirimi gibi ücret dışı maliyet kalemleri, mavcut biçimiyle kıdem tazminatı ve zorunlu istihdam uygulamaları nedeniyle yükselmektedir. Zorunlu istihdamdan "destekli istihdam"a geçilmeli.

SORU 2 — Sanayide rekabet koşullarını en çok hangi faktörler engelliyor?

İhracatta fiyat tutturmak zor

Şu anda sanayi, yükselen girdi maliyetleriyle enflasyonu düşürmek amacıyla düşük seviyede tutulmaya çalışılan kur baskısı arasında sıkışmış durumda. Özellikle ihracat yapan sanayiciler dayanabildikleri kadar ihracat yapmaya devam etmişler ancak bu işin de sonuna gelinmiştir. Sanayinin üç ana temel girdisi yapısal reform bekliyor; istihdam üzerindeki vergi yükleri, SSK primleri ve yüksek elektrik fiyatları. İkinci temel sıkıntı kurların düzeyi; Türk parası aşırı değerlenmiştir, yerli girdi ve hammadde kullanan sanayicilerin ihracatta fiyat tutturması ve ucuzlayan ithal ürünlerle rekabet şansı kalmamıştır.

Ekonomi politikaları etkili

İşgücünün kalitesi sanayimizin rekabet gücünü etkileyen önemli bir faktördür. Sanayimizin küresel rekabet gücünü kısıtlayan diğer konular enerji maliyetleri, vergi sistemimizdir. Uygulanmakta olan ekonomik politikalarının da sanayimizin rekabet gücü üzerinde etkili olduğu açıktır. Reel faizler, hâlâ yüksektir. Ekonomik istikrarın yerleşmesi ve AB üyelik perspektifinin de katkısıyla YTL'de meydana gelen değerlenme sanayimizin rekabet gücünü olumsuz etkilemektedir.

Odalar alfabetik sıraya göre sıralanmıştır.

Sanayide yapısal dönüşümü sanayi odası başkanları nasıl yorumluyor?

RONA YIRCALI
BALIKESİR SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Aynı alandaki şirketler birleşmeli, kurumsallaşmalı

Kalite ve fiyat yönünden belirli rekabet gücüne erişmiş şirketler, AB gibi gelişmiş pazarlardan daha fazla pay alabilirler. Pazarın artırılması için bu pazarlardaki tanıtım faaliyetlerine büyük ağırlık verilmelidir. Ekonomi, insan ilişkileri, satış teknikleri gibi birçok konuda kişisel gelişimi sağlanması için eğitime önem verilmeli. Gelişen teknolojiye ayak uydurmak amacıyla nitelikli eleman çalıştırılmalıdır. Aynı alanda faaliyet gösteren diğer şirketlerle birleşme işin ekonomik ölçeğini büyütecek ve verimliğini ve rekabet gücünü artıracaktır. Yabancı ortak, pazarı büyütme, teknoloji ve finans desteği için iyi bir çözüm olabilir. Rekabette birbirini tamamlayacak, hedefleri uyumlu olabilecek yabancı ortaklar bulunmalıdır. Yabancı ortaklık, kurumsallaşmayı sağlar. Yeni ürün tasarımı; ürün tasarımındaki yeniliklerle ürünün katma değeri artırılmalıdır. Ekonomik gelişme, rekabet üstünlüğü ve toplumsal refahın sağlanmasında, "bilgi toplumu" ve "e-ticaret" stratejik bir önem kazanmıştır. Bilgi toplumu haline gelmeyi başarabilmiş ülkelerin küresel süreçte söz ve karar sahibi olabileceği mutlaktır.

Verimlilik artırılmalı

Verimlilik artışı her yıl yenilenen hedefler haline getirilmeli, önceki yıllara göre verimlilik artış hedefleri öngörülmelidir. Verimlilik artış alanları: Enerji kullanım verimliliği, malzeme verimliliği, fire ve kayıpların azaltılması, işletme giderlerinin azaltılması, sabit giderlerin azaltılması, nakliyede giderlerin ekonomik çözümler bulunması.

MÜJDAT KEÇECİ
DENİZLİ SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Devir kurumsallaşma devri

Yalnızca AB üyelik süreci değil, Basel II gibi birçok uluslararası standart, norm ve uygulama da bizi dev bir dönüşüme zorluyor. İmalat sanayimizdeki şirketlerin neredeyse tamamı kurumsallaşmanın epeyce uzağında, aile şirketleri biçiminde gelişi güzel örgütlenmiş durumda. Çok azı gelecekte de var olabilecek, sonraki kuşaklara devredilebilecek durumda. Yapmamız gereken açık seçik ortada: Öncelikle şirketlerimizin bu çarpık ve sürdürülemez yapısını bir sorun olarak kabulleneceğiz. Ardından, değiştirmek için tüm imkanlarımızı seferber edeceğiz. Bu konuda alacağımız mesafe Türk sanayisinin kaderini çizip, halkımızın refah düzeyini belirleyecek. Küçük ölçekli aile şirketleriyle var olamayacağımızın farkına varalım. Artık devir kurumsallaşma ve ölçek ekonomisinin nimetlerinden yararlanma devri. Değişimin ayak sesleri, hiç olmadığı kadar güçlü. Tam da bu noktada ihtiyacımız olan şey, bir zihniyet devrimi.

Teşvik Kanunu etkiledi

Astronomik boyutlardaki istihdam maliyeti başta geliyor. Dünyanın en pahalı enerjilerinden birini kullanan Türk sanayicisi, dişli global rakipleri karşısında kan kaybetmektedir. Dalgalı kur politikası, YTL'yi yabancı para birimleri karşısında tarihinin en yüksek seviyesine çıkarmıştır. 5084 sayılı Teşvik Kanunu hedeflenenin tersine, Denizli gibi kendi olanak ve becerileriyle sanayileşmiş illerimizi cezalandırmaktan başka bir işe yaramamıştır.

TAMER TAŞKIN
EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI BAŞKANI

Kitle üretiminden katma değeri yüksek elit üretime geçilmeli

Türkiye'nin dolayısıyla sanayimizin artık yeni bir süreci yaşaması kaçınılmazdır. Yeni bir sanayi politikası oluşturması gerekmektedir. Bu bağlamda, yüksek teknoloji ve bilgi temelli ekonomi için gerekli iş ortamı yaratılmalı, bu ortama uygun insan kaynağını geliştirmeli ve en önemlisi yenilik (innovasyon) gereğini sanayinin öncelikli hedefi olarak kabul etmeliyiz. Üretim sürecinde bilim, teknoloji ve yenilik enstrümanlarını kullanarak, yüksek katma değer yaratan bir ortamı yakalamalıyız. İhracatımızın en önemli kalemlerinden biri olan ve en fazla yerli girdiye sahip, tekstil sanayimizin son yıllarda girdiği darboğazın sebeplerinden biri de kitle üretiminden, katma değeri yüksek elit üretime dönememesidir. Dış pazarlarda rekabet etmenin önemli bir yönü de marka yaratmak, geliştirmek ve markayı korumaktır. Uzun yıllardır beklenen, yapısal değişimlerin gerçekleştirilmesi vakti çoktan gelmiştir.

İşsizlik büyük sorun

Ülkemizin, en önemli problemi işsizlik ve istihdam konusudur. İstihdamda sosyal güvenlik yükleri aşırı yüksektir. Burada da en büyük engel kayıtdışıdır. İş Kanunu'nun uygulamaları, üretimi ve istihdamı engelleyici niteliktedir. Sanayinin ara eleman ihtiyacının, mevcut eğitim politikalarımızla karşılanması mümkün olamamaktadır. Aşırı vergiler ve yüksek maliyetler, iç pazarın daralmasına neden olmaktadır. Sıkı para polikası satın alma gücünü azaltmaktadır. Kalitesiz ve kayıtdışı mallar haksız rekabet yaratmaktadır.

SAVAŞ M. ÖZAYDEMİR
ESKİŞEHİR SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Ulusal sanayi stratejisi hazırlanmalı

Yaklaşık 10 yıl sürmesi beklenen AB'ye tam üyelik sürecimiz boyunca sanayimizi Ar-Ge çalışmalarına, inovasyona ve yeni teknoloji üretimine yönlendirebildiğimiz takdirde, dünya piyasalarındaki rekabetçi yapımızı ve üstünlüğümüzü korumaya devam edebiliriz. Devletimizin son birkaç yıldır Ar-Ge çalışmalarına ayırdığı finansal kaynakları artırmaya başlaması bu bakımdan önemli bir değişime işaret etmektedir. Türk sanayisinin yapısal dönüşümü için öncelikli görevlerimizden bir diğeri ise ulusal sanayi stratejimizin hazırlanmasıdır. Hangi alan ve sektörlerde AB ve dünya pazarlarında söz sahibi olmak istediğimizi belirleyerek, bu sektörler ile bu sektörlerin halen üretim yaptığı bölgelerin hızla belirlenerek bu sektör ve bölgelere özel teşvikler sağlanması gerekmektedir. Sanayi stratejisinin belirlenmesi konusunda Eskişehir Sanayi Odası olarak, önümüzdeki 10 yıllık süreçte Eskişehir sanayisi açısından önem taşıyan ana sektörleri belirledik.

Kayıtdışı her şeyi etkiliyor

Türkiye'de sanayimizin rekabet koşullarını bozan faktörlerin ilk sırasında kayıtdışı ekonomi yer almaktadır. Kayıt altında olmayan işletmelerin tüm yükünü, kayıtlı sanayicilerimiz çekmektedir. Artan vergi ve SSK pirim yükleri, çeşitli adlar altında alınan fonlar ile sürekli artan enerji maliyetlerinin yükünü sadece kayıtlı sanayi kesimine ödetilmektedir. Firmalar arasında rekabet koşullarını bozan en önemli faktörlerden bir diğeri ise uzun yıllardır uygulanan yanlış "teşvik politika"larıdır.

NEJAT KOÇER
GAZİANTEP SANAYİ ODASI BAŞKANI

Yeni güçlü sanayiye geçiş programı uygulanmalı ve özellikle bürokratik engeller ve kanunlar temizlenmeli

Yeni güçlü sanayiye geçiş programı uygulanmalı ve özellikle bürokratik engeller ve kanunlar temizlenmeli. Avrupa Birliği'ne uyum süreci için sanayici iyi enforme edilmeli. Markalaşma ve inovasyon desteklenmelidir. Özellikle KOBİ'lerin desteklenmesi için yeni enstrümanlara ve kredilere ihtiyaç var. İhracatın desteklenmesi ve ithalatın kontrol altına alınması için çalışma yapılmalıdır.

İşçilik üzerindeki yüksek vergi birinci sırada

1) İşçilik üzerindeki yüksek vergi düşürülmelidir.
2) Enerji fiyatları yüksektir. Bu fiyatlarla rekabetçi olmak mümkün degildir.
3) Aşırı değerli YTL.
4) Gümrüklerdeki kontrollerin artırılması, referans fiyat sisteminin ve kalite kontrollerinin artırılması şarttır.

Sanayicilerin ortak görüşü, tüm sektörlerin katma değeri yüksek ürünlere yönelip marka oluşturması ve dış pazarlarda rekabet etmesi...

TANIL KÜÇÜK
İSTANBUL SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Öncelik verilecek sektörlerin seçimi önem taşımaktadır

Etkin bir sanayi stratejisi oluşturulmalıdır. Bu sanayi stratejisinde, yatırımların önündeki bürokratik engellerin kaldırılarak, yasal ve kurumsal çerçevenin büyümeyi destekleyecek şekilde düzenlenmesi, haksız rekabet ve kayıt dışılığın önlenmesi, girdi maliyetlerinin uluslararası standartlara çekilmesi, sanayi envanterinin çıkarılması ve firmalarda yenilikçilik alanında bilinç yaratılarak teknolojik gelişime açık bir kültürün benimsenmesi mutlaka yer almalıdır. Ayrıca, bu stratejide öncelik verilecek sektörlerin seçimi de büyük önem taşımaktadır. Sektörlerin seçiminde ihracat kapasitesi dikkate alınmalı, potansiyel olarak rekabet gücü yüksek sektörler özendirilecek sektörler arasında yer almalıdır.

İşletmeler kârlarından yiyor

Türkiye'de takip edilen yanlış politikalar rekabet gücünün zayıflamasına neden olmaktadır. Enerji fiyatları ve istihdam üzerindeki yükler başta olmak üzere, girdi maliyetlerinin uluslararası standartlara çekilmesi şarttır. İşletmelerimizin en büyük sıkıntısı, kârlarındaki erime nedeniyle kaynak yaratamamaktır. Ara girdi ve temel girdi maliyetlerinin devamlı artması yaratılan katma değeri azaltmaktadır. Artan dolaylı vergiler yaratılan katma değerden her yıl daha fazla payın devlete aktarılmasına neden olmaktadır. Kaynak yaratamamak, sanayinin yatırım yapma ve istihdam sağlama yeteneğine zarar vermektedir. Öte yandan, YTL'deki değerlenme hem dış hem iç pazarda sanayimizin rekabet gücüne büyük zarar vermektedir.

Sanayide yapısal dönüşümü sanayi odası başkanları nasıl yorumluyor?

MUSTAFA BOYDAK
KAYSERİ SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Geçiş döneminde üstün ve zayıf yönlerimizi analiz etmeliyiz

Yıllarca enflasyonist ortamda iş yapmış, krizlerle baş başa bırakılmış imalat sanayimizin dönüşüm sürecinde elbette bazı zorlukları ve yeni oluşacak şartlara uyum sorunları olacaktır. Bu zorlukların aşılmasını sadece bu kuruluşlarımızdan beklemenin büyük bir hata olacağı kanaatindeyiz. Özellikle bu dönüşüm sürecinde 234 bin üretim firmamızın yanında olduğunu her zaman hissettiren TOBB başta olmak üzere ilgili bakanlığımızın müzakereler aşamasında dönüşüm projesinin sağlıklı yürütülebilmesini teminen maksimum geçiş sürecini alarak, bu kuruluşlarımızda değişim ve dönüşüm programını eğitimden başlamak üzere hayata geçirmeli. Üstün ve zayıf taraflarımızı iyi analiz etmek suretiyle, üretim faaliyetinde bulunmakta olan firmalarımızın özellikle ölçek büyüklüğüne ulaşmaları için gerekli çalışmaların yapılması, şirketlerin ortaklık kültürlerinin gelişmesi için cazip avantajlar da sağlanmalıdır.

Enerji ile istihdam yükleri

Üretim maliyetlerini etkileyen faktörlerin başında fiyatları kamu otoritesi tarafından belirlenen enerji fiyatları ile beraber, istihdamın üzerindeki aşırı yüklerdir. Yatırım ve üretimin önündeki kamu tarafından yapılan çalışmanın yanında, hepimizce malum olduğu üzere, finansman da rekabet için önemli parametrelerden birisidir. Rekabetimizin kesintiye uğramaması ve rekabetçi politikalarımızın uzun vadede devamı bakımından firmalarımızın kurumsallaşmasının çok önemli olduğunu düşünüyoruz.

YILMAZ KANBAK
KOCAELİ SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Hangi sektörlere ağırlık verileceği belirlenmeli

Sanayinin gelişimine yön vermek adına etkileyici bir vizyon oluşturmalı ve hangi sektöre ağırlık vereceğimizi, neyi teşvik edeceğimizi, neleri değiştireceğimizi belirlemeliyiz. Ortak akılda birleşerek değişimi başlatmalıyız. Yüksek teknolojili, katma değeri yüksek mallar üretmeliyiz. Sanayi envanterimizi doğru verilerle hazırlamalı ve sürekli güncellemeliyiz. AB ile başladığımız müzakere süreci aslında yalnızca ekonomimizi değil, siyasi ve sosyal yapımızı da önemli derecede etkileyecektir. Bugün, sanayimizin rekabet gücünü koruyarak, dünya pazarlarında yer almasını ve sürekliliğini saptaması için öncelikle devlet yardımlarının yeniden yapılandırılması, bunun da 9. Kalkınma Planı'nda yer alması önem arz etmektedir. Devlet yardımlarını yeniden yapılandırırken, rekabet gücü yüksek sektör ve teknolojilerin teşvik edilmesi esası göz ardı edilmemelidir.

Kayıtdışı ve artan yükler yeni yatırımlarda caydırıcı oluyor

Söz konusu problemlerin başında, girdi maliyetlerinin (enerji, işçi ücretleri, diğer yerel girdiler) yüksekliği gelmektedir. Enerjide dışa bağımlılık ve enerji maliyetlerinin yüksekliği, istihdam üzerinde artan yükler ve kayıtdışı ekonomi yeni yatırımlarda caydırıcı bir faktör olmakta ve işletmelerin rekabet edebilirliklerini olumsuz yönde etkilemektedir. Ülkemizde kalite altyapısı rekabette önemli faktörlerden biridir. Çevre süreci rekabetin önemli koşullarından biri haline geliyor ve getiriliyor.

TAHİR BÜYÜKHELVACIGİL
KONYA SANAYİ ODASI YK BAŞKANI

Sanayicinin önü açılmalı

Sanayicimizin rekabet gücünü koruyabilmesi için yapılması gerekenleri kim, ne yapacak soruları açısından üç boyut dikkate değmektedir. Birincisi, sanayici ne yapacak? AB yolunda emin adımlarla ilerlemekte olan Türk sanayicisi öncelikle kurumsallaşma, markalaşma, sağlıklı bir mali yapıya kavuşma ve üretimini pazarlar ve rekabet koşullarını dikkate alarak yapmak durumundadır. Bu konuda bir tereddüt bulunmamaktadır. İkincisi, meslek teşekküllerinin yapması gereken şey, bu hususta öncü rolü üstlenme, sanayici ve hükümet arasına aracılık yapma, gerekli girişimlerde bulunma ve vizyon oluşturmadır. Bu konuda da biz, üzerimize düşen görevleri yapmaya devam etmekteyiz. Hükümete düşen görevse, üretmenin ve girişimci olmanın çok zor olduğu ve ulusal ve uluslararası rekabetin kesif bir şekilde yapıldığı günümüz şartlarında sanayicinin önünün açılması için gerekli teşebbüste bulunmaktır.

Yatırım indirimlerinin kaldırılması eli kolu bağlıyor

Teşvik Yasası, kamu yatırımları ve yatırım indirimlerinin kaldırılması gibi adımlar hepimizin elini kolunu bağlamaktadır. Daha somut ifadelerle, kur politikası, teşvik politikaları, mevzuattaki katılıkların yumuşatılması sanayicilerin en önemli talepleridir. SSK pirimleri, düşük kur, merdiven altı üretim gibi rekabet şansımızı azaltıcı etkenler uluslararası arenada rekabet gücümüzü zayıflatmaktadır. İhracatı engelleyen faktörler içinde bürokrasi ve mevzuattan kaynaklanan sıkıntıların altı da çizilmelidir.

EROL ÖZTÜRK
ADAPAZARI TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Ara teknolojiler geliştirilebilir

Halen AB sanayi politikası ile bütünleştirici bir yaklaşım geliştirilememiştir. Türkiye'de sanayi politikası, dış ticaret, yatırım, teknoloji, KOBİ'ler, kalite, çevre, işgücü ve rekabet gibi politika alanlarını kapsayan yatay bir politika alanıdır. Uluslararası rekabet gücünü hedefleyen bütünleştirilmiş strateji çerçevesinde öncelikle temel makro ekonomik sorunların giderilip, istikrarlı ve etkin bir piyasa ekonomisinin yaratılması gerekldir. Teknolojik değişime açık, ihracata katkısı olan ve bu alanda projeler üreten işletmelere, imalat sanayisi sektörlerin rehabilitasyonuna, rekabet gücünü artırmaya yönelik faaliyetlere mali destek sağlanabilir. Sermaye-yoğun ve yeterli işgücü-yoğun teknolojiler arasında yer alan "ara teknolojiler"de geliştirilebilir.

Başta yoğun bürokrasi

Yoğun bürokrasi, yatırım ortamındaki belirsizlikler, yüksek vergi oranları, düşük düzeydeki Ar-Ge harcamaları, tasarım ve marka yaratmadaki yetersizlikler, finansman engelleri, pazarlama hizmetlerindeki yetersizlikler, kapasite yetersizliği, düşük verimlilik, kalite ve çevre bilincindeki eksiklik, teknik bilgi eksikliği, kayıtdışı istihdamın yaygınlığı.

ZAFER ERSOY
ADIYAMAN TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Ortak programda uzlaşılmalı

Başta Avrupa Birliği ekonomi sistemi olmak üzere küresel ekonomi ile entegrasyonu başarmanın ilk şartı kamu ve özel sektördeki tüm aktörlerin objektif davranıp ortak çıkarları bulan ve gözeten anlayışla ortaya çıkarılacak bir program konusunda uzlaşmalarıdır. Sanayi kendi kronik sorunlarının yanında tarımdan dolayı gelecek bir baskı da yaşayacaktır. AB süreci ön plana alınmakla birlikte Çin, Hindistan gibi gelişen ve agresif tarzlarıyla diğer ekonomiler üzerinde baskılarını artıran unsurlar da göz önüne alınarak yeni bir yapılanmaya gidilmelidir ülkemizde. Uluslararası rekabete açılmamız yanında, ülkemiz sanayisini de haksız rekabete karşı koruyacak yapılandırmalar başarılmalıdır.

Maliyetler yüksek

Ülkemizde cari fiyatlar üzerinden enerji ve işçilik maliyetlerinin uluslararası rekabette ülkemiz sanayicisi açısından dezavantaj yaratması. Kayıtdışılığın yarattığı vergi kaçakları nedeniyle ülke maliyesinin dolaylı vergilere yüklenmesinden dolayı, bu vergilerin yüklendiği kalemlerin yarattığı maliyet baskısı. Ar-Ge çalışmalarının ülkemizde yeterli olmaması. Eğitim sistemimizin yeterli olmaması.

KEMAL ÖZGEN
ANTALYA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

2023 vizyonu konulmalı

Türkiye'nin geniş bir uzlaşma temelinde 2023 vizyonunu ortaya koymasında yarar var. Bu vizyon Avrupa Birliği üyeliğine ilişkin senaryolarla desteklenmelidir. Böylece hem stratejik sektörlerimiz tanımlanmalı, her sektörün temel gelişme stratejisi belirlenmeli ve sektörel düzenleme (regülasyon) konusunda devlet ve özel sektör paylaşım ilkeleri saptanmalıdır. Bizim Antalya'da turizm master planı ihtiyacımız da bu konunun bir parçasıdır. 2023 vizyonu hem sanayicimize, iş adamına ve bütün topluma ihtiyacımız olan heyecanı verecek hem de yüksek katma değer üretmeye dönük sektörel yapılanma çizgisi belirlenecektir. Bir başka önemli husus sektörel yeniden yapılanma da TOBB'un ve TOBB sektör meclislerinin öncülüğünün önemidir.

İstihdam maliyetli

Devletin veya bürokrasinin küçülerek verimliliğini, etkinliğini ve gücünü artırması başta gelen zorunluluktur. Siyasi kaygılarla yapılan düzenlemeler sonucu sosyal güvenlik sisteminin yarattığı istihdam maliyeti özel sektör üzerindeki en önemli yüklerden birisi olmuştur. Eğitimdeki sorunlar nedeniyle kalifiye işgücü sıkıntısı had safhadadır.

CELAL SÖNMEZ
BURSA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Dev bir proje

Yapısal dönüşüm için ilk sırada sayabileceğimiz eğitim, girişimcilik ruhunun yaygınlaşması ve etkinleşmesi gibi formel eğitim çerçevesinde olmayan çok çeşitli noktayı, bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Formel eğitim ile geçmişten çok geleceğe önem veren bir kuşağın yetiştirilmesi ne kadar önemliyse, bu anlayışın dünyada geçerli olan trendlere uygun bir yatırım ve üretim seferberliğine dönüştürülmesi de o kadar önemlidir. Bunlar gerçekleştiğinde yapısal dönüşüm kendiliğinden oluşacaktır. Böyle bir hamleyi gerçekleştirmek tam anlamı ile ülkedeki tüm entellektüel birikimin kullanılmasını gerektirecek dev bir projedir.

Girdi maliyetleri

Başta, elektrik-doğalgaz-SSK pirimlerinin yüksekliği gibi girdi maliyetlerindeki yükseklikler olmak üzere, yatırım indirimlerinin kalkması, teşvikli iller yasasının yanlışları, serbest bölgelerin kötü durumu, yeniden hazırlanan ticaret kanunu , sendikalar kanununun çok iyi irdelenmesi, cari açıktaki kırılganlığın artması, ihracatın ithalatı karşılama oranının kırmızı çizgiye yaklaşması, kayıt dışılığın yüksek olması, "katil kur" olarak tanımladığımız kur politikası.

Sanayide yapısal dönüşümü ticaret ve sanayi odası başkanları nasıl yorumluyor?

TARKAN ERSİN
ÇORLU TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Avrupa Birliği takip edilmeli

Ülkemiz sanayi kuruluşları süre kaybetmeden Avrupa Birliği (AB) rekabet ortamına kendilerini hazırlamalılar. AB standartlarını takip edip hızla tesislerini ve ürünlerini uygun hale getirmeliler. Çevre, gıda, çalışma standartları, tüketici hakları gibi konular önümüzdeki dönemde çok daha fazla önem kazanacak. AB kanun ve kararlarını yakından takip etmeli, bu konuda gerekirse danışman kurumlardan destek almalı ve değişimleri çok yakından takip edip, hızla adapte olmalılar. Sermaye miktarlarını artırmalı, özellikle Basel II kararları ile oluşacak yeni döneme hazırlanmalılar. Teknolojik gelişmeleri yakından takip etmeliler, gerekirse teknoloji transferini hızlandırmak için uluslar arası ortaklığa gitmeliler. Yeni pazar arayışlarına da gidilmeli. Markalaşmaya ve katma değeri yüksek ürün üretmeye yönelmeliler.

Enerji pahalı

Enerji maliyetlerinin dünya ortalamasının çok üzerinde olması, kurumsal vergi ve özellikle dolaylı vergilerin çok yüksek oluşu, Işçilik ücretlerinde vergi, stopaj maliyetinin yüksek olması, döviz kurlarındaki istikrarsızlık, YTL'nin aşırı değerli olması gibi sorunlar.

KENAN MALATYALI
ÇORUM TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

AB standartları ile kıyaslanmalı

Sektörel bazda derinlemesine inilerek firmaların mevcut durumları tespit edilmeli ve AB'nin çevre, kalite, çalışma gibi standartları ile mukayeseleri yapılmalıdır. Ortaya çıkacak eksik yönlerin tamamlanması için (hammadde temini, uygun ortam ve ölçekte üretim ve dağıtım, teknolojik yatırım, finansman temini, Ar-Ge çalışmaları, kaliteye yönelik laboratuar hizmetleri) neler yapılacağı ve bunların gerçekleştirilmesi için firma sahibi, devlet yardımı, uygun kredi veya AB kaynaklarının kullanımı gibi seçeneklerin belirlenmesi gerekmektedir. Bunlar yapılırken de koordinasyonu sağlayacak kurum ve kuruluşun belli olması sağlanmalı, tek merkezden tespit ve takibi yapılmalı, uygulanabilir olmasına dikkat edilmelidir.

Başta gümrük birliği

Rekabet koşullarını engelleyen faktörleri artıran en önemli uygulama "gümrük birliği" anlaşmasıdır. Teşvik sistemi, haksız rekabet oluşturmaktadır. Adalet sisteminin çok ağır çalışması, sanayide kullanılan enerji ve istidam fiyatlarının çok yüksek olması, kayıt dışı ekonominin varlığı, vergi yasalarının karmaşık ve ağır olması.

METİN BÜYÜK
DÜZCE TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

KOBİ'lere destek

Ülkemizdeki büyük sermaye gruplarının kurumsal yapıya sahip olduğundan hareketle, öncelikle ekonomimizde çok önemli bir ağırlığa sahip olan KOBİ'ler üzerinde durmak gerekiyor. Dünya ile rekabetimiz KOBİ'ler liginde gerçekleşecektir. Fakat KOBİ'ler ihtiyaç duyduğu finansal kaynak desteklerinden yoksunlar ve ihracat yapma konusunda yeterli donanıma sahip değiller. Sanayimizde gereken yapısal değişime ulaşabilmek için KOBİ'lere uzun vadeli ve düşük faizli kredi imkanları tanınmalı; ayrıca kredi maliyetlerinin düşürülmesi için banka komisyonları ve masraflar düşürülmeli. KOBİ'ler danışmanlık hizmetlerinden yararlandırılmalı, devlet yardımlarına ulaştırılmalı, katma değeri olan ve kârlılığı daha yüksek olan mal ve hizmetlere yönlendirilmeli, güç birlikleri oluşturulması yönünde tedbirler alınmalıdır.

Yüksek maliyetler

Yüksek girdi maliyetleri, pahalı enerji, istihdam vergisi yükü. Bilindiği üzere, Türkiye dünyada Japonya'dan sonra en pahalı elektriği kullanan ülke. AB ülkelerinin Türk vatandaşlarına uyguladığı vize, rekabet kültürünün yaratılması ve kayıtdışı ekonomi.

ÜMİT MIHLAYANLAR
EDİRNE TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Zamanlama önemli

Türk Sanayi'sinin sürekli gelişebilmesi ve ülkemize daha fazla katma değer yaratabilmesi için firmalarımızın, yerli ve yabancı müşterilerimizin ihtiyaçları doğrultusunda daha kaliteli ve daha düşük maliyetli ürün ve hizmetleri zamanında geliştirebilmeleri ve hedef pazarlara sunabilmeleri gereklidir. Sanayileşme sürecini bitirememiş ve yapısal reformlarını tamamlayamamış bir Türkiye'yi, tam anlamıyla bir piyasa ekonomisi olarak tanımlamamak mümkün olmayacaktır. İşletmelerimizin uluslararası pazarlarda rekabet gücü elde edebilmeleri için kurumsallaşmalarını tamamlayabilmeleri, rekabet ortamının zorunlu kıldığı faktörlerden ve gelişme dinamiklerinden en önemlisidir.

Yükler çok

Türk Sanayisi'nin uluslararası pazarlarda, rekabet edebilmesinin, ön koşulu girdi maliyetlerinde, dünya fiyatlarına sahip olmaktır. Türkiye'de, enerji başta olmak üzere, girdi maliyetleri, dünya fiyatlarının oldukça üzerindedir. İşletmelerin ve istihdamın üzerindeki, pirim ve vergi yükleri, çok yüksektir. Türk sanayisi, halen, dünyanın en yüksek kredi maliyetleriyle, finansman bulmaktadır.

MUAMMER CİNDİLLİ
ERZURUM TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Analizler yapılmalı

Profesyonel yönetim ve kurumsallaşma çalışmaları başta olmak üzere teknik konuları da kapsayan eğitim programları düzenlenmelidir. Yapısal dönüşüm çalışmalarına esas olmak üzere ya mevcut swot çalışmaları dikkate alınmalı ya da yeni swot analizleri yapılmalıdır. Bu analiz sonucunda tesbit edilecek hususlar dikkate alınarak bir dönüşüm planı hazırlanmalıdır. Dönüşüm planı AB ülkeleri ile benchmarking yapılarak hazırlanabileceği gibi ülkemiz şartlarına uygun yeni modeller de geliştirilebilir. AB ülkelerindeki rekabet şartları ve mal ve hizmet kalitesi ile ilgili standartlar esas alınarak firmalarımızın bu standartlara ulaşması sağlanmalıdır. Ulusal ve uluslararası markalaşma çalışmaları desteklenmelidir. "Her hangi bir ürünün dünyadaki veya Avrupa'daki merkezi olma" gibi bir hedef belirlenmelidir.

Kalifiye eleman yok

Girdi fiyatları ve dışa bağımlılığın yanı sıra kalifiye eleman eksikliği rekabet gücünü azaltıyor. Ayrıca işletmelerimizin ölçek büyüklüğü de rekabet gücünü etkileyen bir faktördür. Firmalarımızın ekonomik ölçek büyüklüğüne ulaşabilmeleri için şirket birleşmeleri kolaylaştırılmalıdır.

KADRİ ŞAMAN
MERSİN TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

İnovasyon lazım

İşletmelerimizin üretim, kalite, verimlilik gibi fonksiyonlarını artırmalarına yönelik olarak desteklenmesi gerekmektedir. Sanayinin ve KOBİ'lerin teknoloji altyapılarını ve üretim sistemlerini AB sistemine uygun hale getirerek rekabet düzeylerinin geliştirmeleri Ar-Ge destekleri artırılmalıdır. KOBİ'lerimiz için önem taşıyan bir başka konu: İnovasyon. Her ne kadar dilimize yeni giren bir kelime olsa da işletmelerimizin global pazar koşullarına uyum sağlayabilmeleri için inovasyona gereksinim duyulmaktadır. Bir işletme rekabet avantajını koruyabilmek için ürünlerinde ve süreçlerinde yenilik yapmak zorundadır. Galiba bu süreci kazanımla geçebilmek inovasyondan geçiyor.

Finansman yetersiz

Üyelerimiz arasında periyodik olarak gerçekleştirdiğimiz imalat sanayisi eğilim anketlerinde dile getirilen tam kapasite ile çalışamama nedenlerinin en önemlilerinden biri de finansman yetersizliği olmaktadır. Özellikle vergi ve istihdam üzerindeki kamu yükleri azaltılmalı. Makro ekonomideki olumlu gelişmelerin günlük hayata daha fazla yansımalı, girdi maliyetleri dünya standartlarında olmalı, yapısal reformlar tamamlanmalı.

ADNAN SAKOĞLU
SAMSUN TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

KOBİ'lere himaye

Kamu yönetimi, tarım, sosyal güvenlik ve yatırım ortamının iyileştirilmesi gibi yapısal reformların yasal altyapılarının eş zamanlı koordinasyon içinde bir an önce tamamlanması, makro ekonomik istikrarın ve hızlı büyümenin korunması, firmaların uluslararası rekabette güçlenmesini sağlayacak politika, yönlendirme ve mekanizmalar oluşturulması, internet kullanım maliyetleri düşürülerek yaygınlaştırılması, hükümet, özel sektör ve üniversitelerarası koordinasyonun sağlanması, Türkiye'nin öncelikli ve önemli teknoloji alanları ile Ar-Ge faaliyetlerini yoğunlaştıracağı teknolojilerin belirlenmesi. Ayrıca hükümet KOBİ'leri himaye ederek gelişmelerine imkan hazırlamalı, oligopol piyasaların gelişmesine izin vermemeli, KOBİ'leri belli ölçüde himaye ederek gelişip serpilmelerine imkan sağlayacak şartları hazırlamalı.

Pek çok etken var

Makro ekonomik görünüm (GSMH, faiz, döviz kuru, dış ticaret vb.), girdi maliyetleri (enerji, işgücü, hammadde vb.), tasarım ve yeni teknoloji, fiyat, kalite ve servis performansı, firma içi etkenler (toplam kalite yönetimi, stratejik yönetim, bilgi yönetimi vb.)

H. OSMAN YILDIRIM
SİVAS TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

KOBİ'lerde verimlilik artırılmalı

Kullanılan teknolojilerin yenilenmesi, Ar-Ge'ye daha fazla yatırım yapılması şarttır.
İthalatı ikame eden malların yanı sıra katma değeri yüksek, yenilikçi ve rekabet gücü fazla üretimlere yönlenilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda ülke ekonomisinin itici gücü KOBİ'lerin verimliliklerinin artırılması ve teknoloji iyileştirmesi için destek verilmelidir. İmalat sanayisinde, bilgi ve iletişim teknolojileri başta olmak üzere istihdam yaratma ve bölgesel gelişmişlik farklarını azaltacak yatırımlara destek verilmeli ve sanayide teknoloji kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
İşletmelerin yönetim ve finansman yapıları iyileştirilmeli, üniversite-sanayi işbirliği çalışmalar artırılarak etkin şekilde uygulanmalıdır.
Yerel kaynaklar harekete geçirilmeli, uluslararası pazarlarda yer alacak marka ürünler yaratılmalıdır.
Avrupa Birliği çevre mevzuatına uyumun kolaylaştırılması için destekler verilmelidir.

Maliyet birinci

1. Maliyet
2. Kalifiye eleman
3. Ulaşım ve iletişim
4. Finans desteği
5. Profesyonel yönetim

Sanayide yapısal dönüşümü ticaret ve sanayi odası başkanları nasıl yorumluyor?

İSMAİL DEMİRKOL
ŞANLIURFA TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Koordineli çalışılmalı

Yeni teknoloji oluşumu amacıyla Ar-Ge çalışmaları, sınai mülkiyet haklarını koruma, verimliliğin artırılması, Teşvik Kanunu'nun ıslahı, işletmelerin kurumsal kimliklerine erişmesi, stratejik yatırım planı oluşturmak, kalite belgelendirme kuruluşlarının kalitesinin kontrolü, yeni kurulacak işletmelerde ciddi kriterler ve mevcut işletmelerin iyileştirme çalışmaları sanayide yapısal dönüşümün önemli organlarını oluşturmakta. Sanayi firmaları, üniversiteler ve teknoloji kuruluşlarının koordineli çalışmasıyla, Ar-Ge faaliyetleri daha üst seviyelerde organize edilebilmelidir. Yapısal değişimde gelişigüzel sanayileşme düşünce yapısından uzak, ithalat ihracat dengesini kurmuş ihracata dayalı sanayileşme yaklaşımı stratejik ayak olarak kabul edilmelidir.

Teşvik yerini bulmadı

Özellikle Güneydoğu Bölgesi, sanayi Teşvik Yasası'ndan yeterli yararlanamıyor. Bu etkenlerle birlikte vergilendirme sisteminden, kaçak elektrik gibi kayıt dışı kaynakların kullanımı, sigortasız ucuz işçi çalıştırılması sanayide görülen başlıca haksız rekabet koşullarını oluşturmaktadır. Güvenilir temeller üzerine kurulmuş sanayi envanterinin oluşturulması bu adaletsiz rekabet şartlarını da engelleyici tedbirlerdendir.

ŞADAN EREN
TRABZON TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Yeni dönem başlamalı

Ülkemizin dünya pazarlarında arzulanan yerini alabilmesinin başta gelen koşulu, dünya fiyatlarında ve kalitesinde daha çok üretebilmektir. Bu nedenle, üretim ekonomisine geçmeyi öngören ve bunu zaman içinde kararlı, dünya koşullarına uygun bir iktisadilik anlayışıyla sürdürmeyi ilke edinmiş, yeni bir sanayileşme dönemine girilmelidir. Uzun perspektifli bir sanayileşme stratejisinin nihai hedefleri, dışa açık, dünyayla bütünleşmiş, uluslararası işbölümünün ön planda olduğu, etkin işleyen bir hukuk sistemi, piyasaların rekabetçi yapısının korunması, uygun para ve maliye politikaları gibi etkin kriterler çerçevesinde oluşturulmalıdır. AB ve küresel ekonomi ile başarılı bir entegrasyon ancak bu yolla olanaklıdır.

Benimsemiyoruz

Türkiye'nin sanayide rekabet gücü performansını en çok; küresel dinamiklerin yeterince benimsenmemesi, teknoloji ve iletişim sektöründeki yeniliklerin takip edilememesi, şirketleşme ve kurumsallaşma eksikliği, geçmiş dönemlerdeki ekonomi politikalarından kaynaklanan yapısal bozukluklar, makroekonomik istikrarsızlık ve kamu maliyesinden kaynaklanan sorunlar etkilemektedir.

İSMAİL KAHRAMAN
UŞAK TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Önce rekabet şansı

Yapısal dönüşüm tabiî ki çok önemli ancak yapısal dönüşümden önce dünya piyasaları ile rekabet şansımızı artırmamız gerekli.
Yakın bir geçmişe kadar, Türkiye toplam ihracatının yüzde 28'ini gerçekleştiren Türk Tekstil Sektörü, 2005 yılından sonra dünyada kotaların kalkması ile özellikle Çin ve Uzakdoğu ülkelerinin haksız ve yıkıcı rekabeti karşısında AB ve ABD pazarlarında yok olma tehdidi altında kalmıştır.
Ülkemizde toplam istihdam vergileri, OECD ülkeleri arasında yüzde 45 ile en yüksek orana sahiptir. Yine elektrik enerjisi maliyetleri 8,9 (cent/kws) ile rekabet ettiğimiz ülkeler arasında en yüksek seviyelerdedir.

Girdiler uluslarası düzeye çekilmeli

İlimizde 2005 yılında yapılan bir araştırmada Uşak'taki firmaların yüzde 64'ü tekstil kolunda faaliyet göstermekte olduğu, bunların da yüzde 32'si pazarın daralmaya devam etmesi dolayısıyla üretimlerini düşürdüklerini belirtmektedir. İlimizin ikinci temel sektörü olan dericilik de can çekişir duruma düşmüştür. Temel üretim girdilerinin de en kısa sürede uluslararası düzeylere indirilmesi gerekmektedir.

ZAHİR KANDAŞOĞLU
VAN TİCARET VE SANAYİ ODASI BAŞKANI

Yanlış polikaların rolü büyük

AB standartlarına göre Türkiye'de 235 bin sanayi tesisinden sadece bininin uygunluk taşıması çok acı bir tablo. Bunda yıllardır süre gelen yanlış politikaların rolü çok büyük. Ayrıca söz konusu bin tesisten hiçbiri bölgemizde değil. Ülkemizde sanayi sektöründe yapısal dönüşüm olabilmesi için öncelikle devlet desteği olması şart. Yatırımlar ve uyum sağlama önündeki engeller kaldırılmalı. Ayrıca AB projelerinin etkin ve yaygın kullanılması, bu konuda hükümetin de gerekli desteği vermesi gerekir. Sanayicinin en büyük sorunu pahalı enerji ve ağır vergi yükü.

Pazarlara uzak bölgeler desteklensin

Öncelikle ağır vergi yükü kaldırılmalı. Sanayide rekabetin sağlanması için öncelikle enerji maliyetleri düşürülmeli. Özelde bölgemiz de sanayinin gelişmesi, il ve ülke ekonomisine katma değer yaratması açısından özel destekler verilmesi şart. Enerji, bölge sanayinin en büyük sorunu, bölgenin pazarlara uzak oluşu maliyetleri artırmakta. Özelikle nakliye giderleri bölge sanayicisinin en büyük sorunu. Yine ağır vergi yükü, altyapı yetersizliği sektörü önündeki engeller olarak karşımızda.